

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ SOFT SKILLS ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ІНЖЕНЕРА- БУДІВЕЛЬНИКА

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У роботі розглянуто роль української мови у формуванні soft skills як складової професійного іміджу інженера-будівельника; виявлено визначальні навички, що сприяють ефективній діяльності у будівельній сфері, зокрема комунікативні здібності, лідерство, критичне мислення, емоційний інтелект та переговорні навички; висвітлено важливість володіння українською мовою як фактору, що підсилює розвиток soft skills та забезпечує успішну професійну комунікацію.

Ключові слова: українська мова, soft skills, професійний імідж, інженер-будівельник, мовні навички

Abstract

The study considers the role of the Ukrainian language in developing soft skills as a component of the professional image of a civil engineer; identifies key skills that contribute to effective performance in the construction sector, particularly communication skills, leadership, critical thinking, emotional intelligence, and negotiation skills; highlights the importance of proficiency in the Ukrainian language as a factor that enhances the development of soft skills and ensures successful professional communication.

Keywords: Ukrainian language, soft skills, professional image, civil engineer, language skills.

Вступ

У сучасному світі будівельна галузь вимагає не лише високого рівня технічних знань, а й розвинених комунікативних та управлінських навичок. Інженер-будівельник працює в багатопрофільному середовищі, що включає взаємодію з замовниками, підрядниками, проєктантами та робітниками. Саме *soft skills* («м'які» або «гнучкі» навички) сприяють ефективній співпраці, підвищенню продуктивності та формуванню позитивного іміджу фахівця [1].

Важливою складовою професійної комунікації інженера-будівельника є володіння мовою, як рідною, так і іноземною. У глобалізованому світі інженери часто працюють у міжнародних проєктах, спілкуючись із колегами з різних країн. Знання професійної термінології іноземною мовою значно полегшує комунікацію, сприяє ефективному обміну знаннями та покращує кар'єрні перспективи. Окрему увагу слід приділити володінню українською мовою як ключовому чиннику професійної діяльності інженера-будівельника в Україні. Українська мова є офіційною мовою ділової комунікації, нормативної документації, державних проєктів та технічного регулювання. Високий рівень володіння українською мовою сприяє ефективному спілкуванню із замовниками, підрядниками та регуляторними органами, що є особливо важливим у контексті законодавчих вимог та професійних стандартів. Крім того, культура мовлення відіграє важливу роль у формуванні національної професійної ідентичності та конкурентоспроможності фахівця на сучасному ринку праці, а з практичного погляду високий рівень володіння мовою допомагає уникнути непорозумінь у технічній документації та перемовинах, що є важливим фактором у реалізації будівельних проєктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Останні дослідження у сфері професійної підготовки інженерів-будівельників засвідчують той факт, що роль «гнучких» навичок невпинно зростає. Зокрема, науковці виявляють значення комунікації, лідерства, емоційного інтелекту та здатності до командної роботи. Наприклад, Г. Андреева досліджувала значення міжособистісної комунікації для професійного розвитку спеціалістів технічних галузей, В. Кузьмінський та О. Гавриленко розглядали питання лідерства та командної роботи серед інженерів. С. Петренко у своїх працях аналізував роль емоційного інтелекту у професійній діяльності, М. Васильченко вивчав адаптивність та креативність у сфері будівництва.

О. Сидоренко приділив увагу критичному мисленню та специфіці розв'язання проблем у технічних спеціальностях. Відповідно до сучасних досліджень, розвинені *soft skills* сприяють успішному кар'єрному зростанню та ефективному управлінню будівельними проектами (В. Биков, С. Бикова, С. Гончаренко, О. Горобець, О. Іванов М. Лазарєв, Е. Лузік, О. Романовський, І. Сліпучіна, Л. Товажнянський та ін). Узагальнивши результати досліджень можна стверджувати, що розвинені *soft skills* сприяють успішному кар'єрному зростанню та ефективному управлінню будівельними проектами.

Метою нашої роботи є аналіз ролі української мови у формуванні *soft skills* як складової професійного іміджу інженера-будівельника та висвітлення ключових мовних навичок, що сприяють успішній діяльності у сфері будівництва.

Основна частина

Щороку все більше роботодавців, відповідаючи на запитання про необхідні якості для своїх працівників, акцентують на *soft skills*, таких як ефективність у спілкуванні з клієнтами, здатність до роботи в команді, здатність до пошуку проблемно-орієнтованих рішень [2].

Загалом, *soft skills* охоплюють широкий спектр навичок, серед яких виділяють: здатність до комунікування та взаємодії; лідерські якості та управлінські навички; критичне мислення; емоційний інтелект; психічну гнучкість та адаптивність; навички ведення перемовин; тайм-менеджмент та ефективна організація роботи; креативність та здатність до продукування й впровадження інновацій; здатність до компромісів, навички планування, самоорганізації та інші [3].

Для інженера-будівельника серед основних «гнучких» навичків можна акцентувати на комунікативних, лідерських знаннях, вміннях та навичках, обов'язково – на сформованому критичному мисленні та знаннях і досвіді у розв'язанні організаційно-виробничих, а іноді й особистих проблем, на розвинутому емоційному інтелекті. Вкрай важливими також є гнучкість та адаптивність, навички ведення перемовин, дискусій, управління конфліктами. Розглянемо ці здатності та вміння детальніше.

1. Загальний термін «комунікативні навички» позначає здатність до ефективної взаємодії з колегами та партнерами. Наприклад, при реалізації великого інфраструктурного проекту важливою є точність у передачі інформації між підрядниками, що допомагає уникнути помилок. Точності, однозначності та безпомилковості висловлювань у процесі передавання технічної інформації, особливо у нормативній та дозвільній документації, забезпечує володіння українською мовою. Ефективна комунікація є фундаментальною компетенцією для інженера-будівельника, що поєднує вміння чітко передавати технічну інформацію, слухати та розуміти потреби команди та клієнтів, а також вести перемовини. Адже під час будівництва складних об'єктів інженер повинен координувати дії різних підрядників, забезпечуючи точність та своєчасність виконання робіт. Недостовірною або нечітко реалізованою комунікацією може призвести до затримок або помилок у будівництві.

2. Лідерство – це вміння організувати роботу команди та приймати відповідальні рішення. Інженери-будівельники часто керують командами, приймають важливі рішення та відповідають за успішне завершення проектів. Лідерські навички допомагають мотивувати команду, розподіляти обов'язки та вирішувати конфлікти [4]. Яскравим прикладом є проект реконструкції аеропорту «Бориспіль», де керівники проекту координували роботу різних команд, забезпечуючи своєчасне завершення робіт та дотримання бюджету. Для ефективного керівництва лідер має володіти цілою низкою мовних вмінь та навичок. Зокрема, це: 1) чітке та переконливе висловлення думок, здатність формулювати свої ідеї зрозуміло та структуровано, щоб бути правильно інтерпретованим командою; 2) вміння адаптивної комунікації, тобто вміння змінювати стиль мовлення залежно від аудиторії: технічна термінологія для фахівців, спрощені пояснення для підлеглих без спеціальної підготовки, дипломатичний стиль для перемовин; 3) вміння надавати мовленню емоційної виразності (використання інтонації, темпу та невербальних елементів мови (жести, міміка) для залучення уваги, підсилення емоційного впливу, викликання довіри; 4) здатність аргументовано, логічно та послідовно обґрунтовувати свою позицію, використовуючи факти, приклади та статистичні дані; навички активного слухання (уміння уважно слухати, ставити уточнювальні запитання, аналізувати відповіді співрозмовника та відповідно реагувати на його потреби); 5) навички ведення перемовин – здатність знаходити компроміси, досягати вигідних умов та уникати конфліктів завдяки правильно дібраним формулюванням; 6) письмова комунікація (чіткість та грамотність у складанні офіційних документів, звітів, листування, що не спричиняє непорозуміння); 7) здатність ефективно доносити інформацію до аудиторії, утримувати її увагу та викликати зацікавленість, використовуючи різні жанри та прийоми публічного виступу. І, перед усім, володіти державною мовою, уміти використовувати офіційний стиль української мови у професійному середовищі, особливо під час підготовки звітів, договорів,

тендерної документації та внутрішнього діловодства. Ці мовні навички дозволяють лідеру бути ефективним керівником, що не лише передає інформацію, а й формує довіру, мотивує команду та приймає виважені рішення.

3. Критичне мислення, здатність оперативно знаходити виходи зі складних ситуацій забезпечує ефективне розв'язання проблем. Вміння аналізувати ситуації, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення є ключовою для інженера, і критичне мислення дозволяє знаходити оптимальні рішення в складних умовах [5]. Нариклад, під час спорудження мосту інженер стикається з непередбачуваними геологічними умовами. Аналізуючи дані та оцінюючи ризики, він ухвалює рішення щодо зміни конструкції фундаменту для забезпечення безпеки та довговічності споруди. Володіння мовою допомагає аналізувати інформацію, швидко формулювати та обґрунтовати рішення, вести конструктивний діалог з колегами.

4. Емоційний інтелект (розуміння емоцій колег та ефективне управління власними емоціями) є важливим для успішної комунікації, зокрема у кризових ситуаціях [6]. Загалом, усвідомлення власних емоцій та емоцій інших людей допомагає інженеру ефективно взаємодіяти з командою, клієнтами та підрядниками, що сприяє створенню позитивної робочої атмосфери та підвищенню продуктивності, а в стресових ситуаціях, таких як, наприклад, затримки постачання матеріалів, інженер з високим емоційним інтелектом зберігає спокій, підтримує моральний дух команди та знаходить ефективні розв'язання.

5. Гнучкістю та адаптивністю називають здатність працювати в умовах змін та нестабільності. Будівельні проекти часто стикаються зі змінами – від погодних умов до змін у дизайні або ж нових екологічних стандартів. Вміння швидко й ефективно адаптуватися до нових обставин та знаходити альтернативні рішення, забезпечивши відповідність новим вимогам без значних затримок у будівництві, є важливою здатністю інженера-будівельника. Володіння професійним мовленням дозволяє швидко орієнтуватися в оновленнях нормативної бази та вимог законодавства, а сформована мовнокомунікативна компетенція забезпечує порозуміння з керівництвом, колегами, замовниками.

6. Окремо відзначимо вже побіжно згадувані вище навички ведення перемовин з різними учасниками будівельного процесу [7]. Це одна з ключових компетенцій, наприклад, при узгодженні бюджету та строків будівництва. Інженери часто ведуть перемовини з клієнтами, постачальниками та регуляторними органами. Вміння досягати взаємовигідних угод та розв'язувати конфлікти часто є визначальним для успішної реалізації проектів. Скажімо, у процесі узгодження умов контракту з постачальником матеріалів інженер може досягти домовленості про зниження ціни без втрати якості, зекономивши бюджет проекту.

Отже, ми розглянули декілька найважливіших *soft skills*, що забезпечують успішну діяльність інженера-будівельника, сприяють формуванню його професійного іміджу та підвищують конкурентоспроможність на ринку праці. Значний вплив на формування цих навичок має як формальна освіта, так і практичний досвід. Важливими чинниками розвитку є участь у командних проектах, тренінгах та професійних об'єднаннях, де відбувається обмін досвідом, обговорюються актуальні галузеві питання, формується мовнокомунікативна компетенція.

Висновки

Розвиток *soft skills* є важливою складовою професійного іміджу інженера-будівельника. Вміння ефективно спілкуватися, керувати командою та адаптуватися до змін значно підвищує конкурентоспроможність фахівця на сучасному ринку праці, тому формування та вдосконалення гнучких навичок береться до уваги в системі професійної підготовки майбутніх інженерів-будівельників.

Важливу роль у розвитку *soft skills* відіграє володіння мовою, особливо українською. Чітке та грамотне мовлення допомагає інженерові-будівельнику точно та однозначно передавати інформацію, успішно розв'язувати конфлікти, вести перемовини та ефективно керувати командою. Крім того, вміння використовувати професійну термінологію, складати офіційну документацію та вести ділове листування українською мовою є одним з визначальних чинників успішної кар'єри в будівельній сфері України. Отже, розвиток мовних навичок є невід'ємною частиною процесу вдосконалення *soft skills* у професійній діяльності інженера-будівельника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бикова С.В., Горобець О.С. *Soft skills* як чинник успішності професійної діяльності інженера будівельника. Матеріали ХХІХ міжнародної науково-методичної конференції «Управління якістю підготовки фахівців». 18-19 квітня 2024 року, ОДАБА. С.6–9.

2. Hard та soft skill competencies у навчальних програмах Будівництва та цивільної інженерії [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: https://ukd.edu.ua/hard-ta-soft-skill-competencies-u-navchalnih-programakh-budivnictva-ta-civilnoi-inzhenerii?utm_source=chatgpt.com
3. A.Cherkassky, L. Lisina, V.Baryshnikova, T. Hrytsiv, S. Bykova "Management Teams: Psychology Of Interaction During The Process Of Innovative Professional Activity Vol. 16 No. Se2 (2023): The Global Development Of Innovative Technologies And Their Impact On The Education. 150-151.
4. Лідерство та комунікації в організації : навчальний посібник / упорядники: Н. Я. Михаліцька, М. Р. Яцик. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 512 с.
5. Надурак, В. (2023). Критичне мислення: поняття та практика. Філософія освіти. Philosophy of Education, 28(2), 129–147.
6. Бермас О. М Вплив соціального та емоційного інтелекту на формування успішних фахівців. Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 березня–16 квітня 2023. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 41–43.
7. Секрети ведення ділових переговорів. 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://online.novaposhta.education/blog/sekrety-efektivnih-dilovih-peregovoriv>

Пустовіт Тетяна Миколаївна – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: pustovit_tetyana@vntu.edu.ua

Кушнір Дмитро Олександрович – студент групи БМ-246; факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет

Pustovit Tetyana N. – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor of Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa pustovit_tetyana@vntu.edu.ua

Kushnir Dmytro O. – Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering , Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa